

09.08.2023

Cum să urâm un pic mai puțin taxe - Câteva propuneri de deblocare (urgentă) a cooperării pentru conformare fiscală

Ce vedem și simțim acum

Incertitudinea fiscală este noul inamic public numărul unu al economiei românești!

Se întâmplă într-un moment cum nu se poate mai nepotrivit – pregătirea bugetelor pe anul viitor. Dacă obișnuita incertitudine endogenă din ultimii ani, cea care decurge din evoluția afacerii, mai poate fi gestionată, actuala incertitudine exogenă, asupra căreia nu ai niciun control este deja ... prea mult! Iar în ciuda așteptărilor raționale de a ști măcar ce trebuie să plătești, lucrurile par să se înrăutățească de la o *știre pe surse* la altă *știre pe surse*, de la o comunicare oficială la altă comunicare oficială!

În fapt, lipsa de dialog real a acutizat confruntarea mocnită între guvernanți care *își asumă* schimbări fiscale în numele unor imperative dictate de un context dificil, și contribuabili care *își apără* pozițiile fiscale din perspectiva aceluiași context, nefiind dispuși ca, tocmai într-un asemenea moment dificil, să-și *asume* experimente fiscale.

Vedem o confruntare între tabere și, ca să nu mai înțeleagă nimeni nimic, o confruntare și mai dură în interiorul „taberii” Guvernului, când ar trebui să vedem un parteneriat între toate părțile interesate (*stakeholder*-i) așa cum, în accepțiunea modernă, ar trebui să fie considerate părțile care au interes comun pentru ca lucrurile să meargă înainte.

Ce am putea face acum

Pe acest fond, Camera Consultanților Fiscali (CCF) consideră că, mai mult decât oricând, trebuie urmate principiile de bază ale unei cooperări pentru conformare fiscală. Lansăm invitația deblocării situației actuale prin câteva propuneri care, spus în cel mai direct mod, să-l ajute pe contribuabil să-și urască un pic mai puțin (noile) taxe. [1]

Propunerile noastre pleacă de la două mecanisme simple după care gândesc economiștii: *compromis* (dai ca să primești/trade-off) pentru că, așa cum bine zicea Milton Friedman, încă nu s-a inventat *”prânzul pe gratis”*, și *cuantificare* (atașezi cifre lucrurilor care se întâmplă) pentru că, iarăși evident, nu există mult/puțin/ mare/mic decât prin comparație/benchmarking.

Fără sloganuri (i) – Mai spuneți o dată: de ce se fac schimbările care se fac?

Știm deja – *”schimbăm impozitul X și Y pentru a nu pierde banii europeni, PNRR-ul, să absorbim miliarde de euro”*. Dar să *absorbim* nu e, în niciun caz, un răspuns dezirabil: contribuabilul are nevoie să știe, cât mai clar cu putință, *dacă acum trebuie să scot mai mulți bani din munca mea să-i dau statului este pentru că se va face A, B și C din banii ăștia*.

Puneți pe tabela din Gara de Nord, să vadă fiecare navetist – *acest tren nu a mai întârziat datorită banilor încasați în plus de la muncitorii din construcții și s-ar putea să aveți surprize plăcute*. Sau

spuneți unei microîntreprinderi care va intra în zona controalelor pe profit – *controlul acesta va fi altfel de acum, pentru că din banii luați de la tine am putut în sfârșit să luăm sisteme de analiză BIG DATA la ANAF, avem acum analiza de risc pe fiecare segment de industrie și model de afaceri etc.*

Reformele, jaloanele și obiectivele au rolul lor în scrierea planurilor, dar lucrurile concrete îi dau imbold contribuabilul să se conformeze voluntar. Așa arată și zeci de studii de psihologie comportamentală, așa se vede și din modul în care se comportă contribuabilii care își direcționează (deocamdată...!) ei singuri o parte din impozit către o instituție care face ceva concret, palpabil, rapid, dacă se poate.

Iar când e vorba de stat, pretențiile contribuabilului sunt ca impozitele lui să aibă la capăt o politică economică care să creeze substanță economică din care să se reîntoarcă și la el, la contribuabil, ceva.

Altfel spus, contribuabilul e îndreptățit ca, în apărarea propriei sustenabilități, să aștepte, la schimb, informații necesare „pentru înțelegerea modului în care aspectele fiscale afectează dezvoltarea, performanța și poziția întreprinderii”. [2]

Fără sloganuri (ii) – Puneți statul la vânzare! (și poate să-și păstreze telefoanele)

Știm, *statul a făcut primul pas, își ajustează singur cheltuielile cu telefoanele, cu mașinile, din două direcții face una, din trei institute se fac două, din 200.000 de joburi moarte se fac economii.* Dar aceasta să fie ce așteaptă contribuabilul? Sau vrea un stat care să-l servească și să-l ajute pe el, contribuabilul privat corect să se dezvolte? Aceasta nu exclude, ba chiar presupune investiții bine direcționate în reforma reală a statului.

În SUA, prin pachetul uriaș de stimulare a economiei, inclusiv IRS are puși deoparte 60 de miliarde de dolari (după compromisul recent dintre democrați și republicani, bugetul inițial era de 80 de miliarde pe 10 ani) tocmai pentru a-și ajuta mai bine economia, dezvoltându-și capacitatea de asistență și control.

La noi, dacă e să dea un semn cu adevărat de reformă, primul lucru pe care să-l facă statul român, acum, post-ordonanță, ar putea fi să înceapă să se explice, să-și vândă „marfa” pe direcții, departamente, institute etc. – *uite, cu asta ne ocupăm noi, cu asta te ajutăm noi, am putea să te ajutăm și mai mult dacă s-ar întâmpla asta și asta, atât e încărcarea pe personal, nu ne ajung pentru ce am vrea să facem ...*

Iar prima explicație să fie în legătură cu acest nivel colosal de 200.000 de posturi vacante! Cum s-a ajuns aici, pe ce sectoare erau, ce justificare aveau, dacă era nevoie de ele, de ce nu s-au putut găsi candidați, care sunt consecințele că se desființează?

Fără să primească astfel de explicații oneste, contribuabilului onest îi va fi greu să-și înțeleagă statul pe care îl plătește.

Fără sloganuri (iii) – Dați-i și contribuabilului român aceleași practici ca afară! (și el e european)

Administrațiile moderne descoperă tot mai mult virtuțile unei atitudini flexibile față de contribuabilul care se dovedește corect.

În Grecia a funcționat ani buni un [sistem de autoevaluare](#) – firmele mici care alegeau să intre în sistem și care într-un an raportau marje de profit peste un anumit nivel (calculat de Fisc sectorial) erau exceptate de la control pentru acel an. Sistemul a funcționat: în ciuda inerentelor abuzuri (legat în principal de subraportarea veniturilor), a dus la creșterea încasărilor bugetare, un semn a ceea ce se cheamă conformare voluntară.

În Polonia, întâlnim o formulă de impozit minim pe profit care poate fi considerată apropiată de varianta vehiculată zilele acestea la noi privind așa-numitul *ajustor al profitului*. Nu discutăm aici oportunitatea unei asemenea variante, mai ales în condițiile în care, până la sfârșitul anului, trebuie adoptată directiva impozitului minim global de 15%, o formulă recunoscută oficial ca fiind extrem de complicată. Ca să nu mai spunem că varianta ajustorului, fără să țină cont de existența pierderilor, deviază (cel puțin din datele de până acum) de la formatele consacrate, adoptate de alte state europene [3].

Dar, la schimb, în Polonia putem vorbi de o administrație fiscală care excelează printr-o scădere dramatică a gap-ului pe TVA, iar, în materie de impozit pe profit, prin preluarea sistemului de monitorizare pe orizontală – companiile pot alege să înlocuiască inspecția clasică cu o relație de colaborare permanentă cu Fiscul, pentru evaluarea procedurilor și afacerii. Nu mai vorbim de facilitarea încheierii de acorduri pe termen lung (APA, SFIA) între Fisc și clientul său, contribuabilul, spre beneficiul tuturor părților interesate, program care la ei funcționează foarte eficient, iar la noi nu a funcționat niciodată.

Vorbim în aceste zile foarte mult de eliminarea stimulentei fiscale la diferite categorii, dar fără să le punem în corelație cu politici de dezvoltare (vezi punctul i). Tocmai în spiritul unei folosiri raționale a banului public, cu rol de factor de multiplicare în economie, de ce nu am încerca o formulă de stimulare bazată pe țintele strategice urmărite de stat?

Un exemplu ar putea fi facilități la impozitarea companiilor unde valoarea adăugată (pentru că ne interesează în principal valoarea adăugată în industrie) are o anumită pondere în cifra de afaceri. Iar această anumită pondere să fie corect aleasă după studii de piață interne și analize de comparabilitate internațională. Ca bonus, performerii dintr-un an ar putea primi și un an de liniște fiscală.

Fără îndoială, mai ales acolo unde există flexibilitate, apar și abuzuri. În Japonia, autoritățile au constatat episoade de supra-exploatare a acelei politici prin care sunt stimulați contribuabilii care își direcționează parte din impozit către zone rurale defavorizate. Se întâmplă oriunde forțarea porțiunilor, dar datoria unui stat puternic și responsabil este ca, urmându-și o politică de dezvoltare, să știe să separe contribuabilii corecți de restul. De aceea un stat modern și responsabil a trecut la nivelul 2.0 (cel puțin) în care îmbină *morcovul/stimulentele* cu *bățul/inspecțiile*.

Sub cuvintele de ordine flexibilitate și pragmatism, putem continua zeci de pagini cu eforturile pe care administrațiile din toată lumea (și realmente ai de învățat din toată lumea) le fac pentru a se apropia de „clientul” lor și a-l aduce în starea de contribuabil voluntar. Nu îndrăgostit să plătească taxe. Doar voluntar și atât cât are de plată, și e de-ajuns!

Fără sloganuri (iv) – Taxați la sânge ideologia în fiscalitate!

În ultimele zile, asistăm la o supra-încordare pe chestiunea impozitării proprietății, ridicată la rang de dispută ideologică. Ajunși în acest punct, putem avea o singură poziție – trimiterea la studii și analize concrete ale cifrelor pe teren. Pe această bază de pragmatism putem purta dezbateri aplicabile, putem face alegeri în cunoștință de cauză [4].

Ideologia (de vitrină) ridică inutil tensiunea în economie și chiar în societate. O spunem ca unii care își mențin poziția în materie, de menținere a cotei unice în România, gata să discutăm cu cifrele pe masă [5]. Între timp, a apărut [Raportul Băncii Mondiale privind sistemul fiscal din România, inclusiv analiza comparativă și recomandări pentru reforma cadrului fiscal, și suntem total de acord cu îndemnul ca "înainte de punerea în aplicare a reformelor, Ministerul de Finanțe trebuie să investească în continuare în dezvoltarea capacității de modelare prin microsimulare pentru a informa în continuare proiectarea reformelor propuse"](#).

Iar dacă anul trecut aminteam de "capcana salariilor mici", Raportul vine și constată pe aceeași bază că "cea mai mare parte a descurajării generale a muncii în România este creată de impozitarea veniturilor din muncă".

Cât privește acel profund dezechilibru real dintre veniturile disponibile (indicele Gini) nu ajută cu nimic să tot privim un tablou în care România e spre extrema dezechilibrului, iar Cehia e spre extrema echilibrului (apropos, aminteam și anul trecut, a avut cotă unică până de curând). Cu cât ne-am uita mai mult, cu atât vom vedea că, la nivelul UE, imediat după România, urmează Italia și Spania la capitolul dezechilibru (altminteri, state cu sistem progresiv de impozitare). Desigur, nu pentru ceva mai puțin dezechilibru s-au refugiat economic milioane de români în Italia și Spania.

Rămânem convinși că un sistem de impozitare nu este, în sine, nici mai bun, nici mai rău decât altul, dar practica îndelungată de consultanță ne-a mai convins de ceva: pentru a funcționa, orice sistem are nevoie nu doar să fie *adoptat* (a se citi *impus*) de politicieni, ci să fie adoptat (înțeles/acceptat) și de economia reală. Așa vom pute face trecerea de la o măsură de politică pur și simplu (simplistă?) la una de politică fiscală (preferabil, cât mai simplă!)

În loc de concluzie

Invităm toți partenerii publici să deschidem o platformă publică a dialogului, pragmatismului, corectitudinii și rațiunii în care să dezbaterem propuneri inovative și eficiente de îmbunătățire a cooperării pentru conformare fiscală. Cu cât mai repede, cu atât mai bine.

Dan Manolescu
Președinte CCF

Adrian Luca
Prim-vicepreședinte CCF

Note

[1] Formulare preluată din titlul [episodului 400 de pe Freakonomics Radio](#), retransmis în preajma datei limită de depunere a declarațiile fiscale în SUA (Tax Day în 2023 a picat pe 18 aprilie). Se

întâmplă că nici acolo nu sunt prea iubite taxele și impozitele, astfel că și acolo "una din cele mai mari probleme e gap-ul fiscal, adică diferența între taxele datorate guvernului federal și ceea ce se plătește efectiv" ([unde va la 15-20%](#) din total datorat, estimează chiar IRS).

[2] Dacă guvernul nu e conștient de costul conformării (presiunea pusă direct pe umerii celui care-i plătește taxele), îi amintim doar că de câteva zile au venit de la Comisia Europeană [245 de pagini - Anexa 1 la Directiva privind standardele de raportare în materie de sustenabilitate](#) (în vigoare de la începutul anului). Este noua lectură obligatorie pentru orice companie mare, precum și orice întreprindere medie listată, care de anul viitor trebuie să pregătească "informații pentru înțelegerea impactului întreprinderii asupra aspectelor de durabilitate și informațiile necesare pentru înțelegerea modului în care aspectele de durabilitate afectează dezvoltarea, performanța și poziția întreprinderii" (primele rapoarte publice, din 2025). Mergând pe lanțul de producție, fiecare partener de afaceri al raportorilor trebuie să contribuie cu informații. Pe scurt, încă un raport care vine pe masa statului, [peste zecile raportări administrative obligatorii \(financiare și nefinanciare\)](#), tocmai pentru ca statul să-și controleze și să-și cunoască mai bine contribuabilii.

[3] O sinteză a practicilor europene în materie poate fi găsită aici - "[Impozitul minim pe profit: între politică și ... politică fiscală](#)", autor consultant fiscal Mihai Lupu

[4] Spre exemplu, o bază potrivită de plecare în materie este analiza "Îmbunătățirea colectării din impozitul recurent pe proprietate/[Technical Assistance Report on Improving Revenues from the Recurrent Property Tax](#)" – FMI, iunie 2022

[5] "[În așteptarea momentului când ar putea fi înlocuită cota unică](#)", comunicat CCF, iunie 2022